

SKJERMEN VISER:	I TIMEN:
	<p>Om dere vil starte med en musikkvideo kan dere se denne THE DRIVER ERA & Ross Lynch - Rumors (Official Video) som handler generelt om rykter.</p>
	<p>Fortell elevene at dere skal jobbe med en fiktiv rykتهistorie denne timen, og del dem inn i gode grupper på 3-5 elever i hver gruppe. Presenter ungdommene fra venstre Sara, Vetle og Leah. De går i klasse sammen og Sara og Vetle har vært mye sammen, men nå skjer det noe med Leah som gjør Sara urolig.</p>
<p>Vi begynner med Sara sin historie fredag kveld (les høyt):</p>	
	<p>Jeg går fort og kjenner meg irritert. Jeg klarer ikke slutte å tenke på det for jeg ser det for meg hele tiden; Vetle, min Vetle, og Leah. Måten de sitter der på, på skrå foran meg i klasserommet, alt for tett, - der de bøyer seg inn mot samme skjerm. Hun sier noe lavt og han smiler. Det samme smilet som han smiler til meg når det bare er oss to hjemme hos han. Og hun ler og smiler tilbake, og så glemmer de at det er andre rundt dem og skravler i veg. Læreren måtte faktisk si ifra til dem i dag fordi de pratet for mye. Vetle bare lo, men så snudde han seg mot henne igjen og han så ikke på meg en eneste gang. Og etter skolen da jeg spurte om han ville bli med, så var han bare sånn: "Sorry, det passer ikke i dag." og så stakk han bare. Han pleier ikke være sånn. Eller ... han pleide ikke å være sånn.</p>
<p>Jeg sparker borti en liten stein på veien, og fortsetter å sparke den foran meg et stykke. Forteller meg selv at dette sikkert er ingenting. Det er jo læreren som har plassert de sammen som læringspar, de har jo ikke valgt hverandre selv. Og jeg sitter jo med Amir, og vi tuller jo ganske mye vi også. Men selv om jeg prøver å overtale meg selv til å tro at alt er bra så vet jeg at det ikke stemmer. Jeg er i ferd med å miste Vetle. Og det kan jeg ikke, men nå vet jeg ikke hva jeg skal gjøre lenger.</p>	
<p>Eller ... jo, jeg gjør kanskje det, for jeg kjenner jo Leah fra før. Ikke bare sånn som hun er nå, men fra barneskolen. Og det er ting hun gjorde da som hun ikke vil at noen her skal vite om. Ikke sånn kjempegreier, men nok. Nok til at folk ville sett på henne litt annerledes og begynt å lure. For det hun gjorde den gangen var jo ikke greit liksom.</p>	
<p>Jeg lovte jo at jeg ikke skulle si noe, og det hadde jeg jo ikke tenkt å gjøre heller, men nå er det jo annerledes. For nå handler det ikke bare om henne, nå handler det jo om meg også. For nå sitter hun jo der og tar fra meg noe som jeg ikke vil miste!</p>	
<p>Jeg stopper opp utenfor hallen og kjenner at pulsen går litt fortere. Jeg vet at det er dårlig gjort og at jeg ikke bør gjøre det, men samtidig ... Jeg kan jo bare nevne det litt tilfeldig? Som om jeg gjør det fordi jeg synes synd på henne kanskje? Linnea kommer helt sikkert til å spørre om meg og Vetle i garderoben etterpå, så hvis jeg da nevner dette litt halvstille til henne der, så vet jeg jo akkurat hvordan det sprer seg videre helt av seg selv?</p>	
	<p>Oppgave til gruppene: Hvordan sprer rykter seg blant unge? Gi gruppene blanke ark (gjærne A3) og be dem forsøke å lage en oversiktsmodell som viser hvordan rykter spres blant unge. Tegn strekfigurer, sett piler, skriv og forklar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Start med Sara som velger å si noe om Leah. • Hvilke virkemidler (bilder, historier og overdrivelse) blir brukt når rykter spres?

	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan forandrer ryktet seg undervegs? • Fins det et “point of no return” der det kjennes umulig å stoppe ryktet? Hvor er dette punktet? <p>La gruppene presentere modellene til hverandre kort. Poenget er at elevene skal bli bevisst på mekanismene som ligger bak rykter.</p>
<p>Rykter spres fordi mennesker har behov for å kjenne at de høres til, og rykter kan bidra til dette ved å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gi oppmerksomhet, status eller påvirkningskraft • gi en følelse av å være innenfor og ha noe interessant å bidra med • gi felles spenning og noe å samles rundt, som styrker følelsen av fellesskap <p>Alt dette skjer på bekostning av den eller de ryktene handler om, men om mange nok sperrer ryktene kjennes det ikke alltid slemt å bli med på det selv om det er det.</p>	<p>Gå igjennom disse punktene før dere går videre:</p> <p>Rykter spres fordi mennesker har behov for å kjenne at de høres til, og rykter kan bidra til dette ved å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gi oppmerksomhet, status eller påvirkningskraft • gi en følelse av å være innenfor og ha noe interessant å bidra med • gi felles spenning og noe å samles rundt, som styrker følelsen av fellesskap <p>Alt dette skjer på bekostning av den eller de ryktene handler om, men om mange nok sperrer ryktene kjennes det ikke alltid slemt å bli med på det selv om det er det.</p>

Vi fortsetter med Leah sin historie mandags morgen (les)

Jeg blir stående utenfor klasserommet litt for lenge før jeg går inn, som om jeg allerede vet hva som skal møte meg der inne. Telefonen min ligger tung i lomma. Jeg leste meldingen fra Emma i går kveld: “Bare så du vet det... dette går rundt nå.” Et skjermbilde av en samtale mellom mange i klassen. Setninger som: “Det er visst ikke første gang” “Hun har gjort sånt før også” “Det er mer også, men jeg skriver det ikke her” Jeg skjønnte ikke helt hva det handlet om da, men jeg kjente det i magen likevel. Du vet den følelsen av at noe er i ferd med å skje, du vet at det kommer til å gjøre vondt og du kan ikke beskytte deg mot det? Som en ulykke som skjer i sakte film.

Jeg går inn og registrerer som fryktet at det blir stille. Ikke helt stille, men nok til at jeg legger merke til det. Noen som avslutter en setning litt for fort, noe som legges bort, noen som ser på meg og så ser de vekk igjen uten å smile til meg. Ingen møter blikket mitt. Jeg går bort til plassen min og prøver å oppføre meg normalt. Tar opp PC-en. Later som ingenting. Men det er de blikkene. Små, raske. Hvinking. En latter som stopper litt for brått. Jeg kjenner det hardt i kroppen. Den der stramme følelsen i brystet som om jeg ikke får pust. Som om alle her vet noe jeg ikke vet.

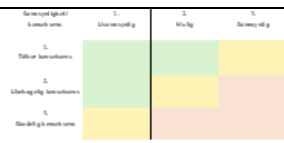
Jeg åpner meldingen fra Emma igjen og leser den en gang til. Jeg skjønner det nå. Sara er sur på meg fordi hun tror jeg prøver å ta Vetle fra henne. Nå har hun altså fortalt det som skjedde på barneskolen for at det skal virke som om dette er “typisk meg”. Jeg ser bort på henne. Hun sitter der og later som ingenting, snakker med de andre og ser helt rolig ut. Som om ingenting har skjedd. Jeg kjenner at det begynner å koke litt inni meg. For det er så urettferdig! Jeg og Vetle er bare venner. Det er ikke noe mer. Jeg er ikke interessert i Vetle en gang! Og nå sitter folk og tror... ja hva da egentlig?

Jeg begynner å tenke på hva jeg kan gjøre. Jeg kan selvfølgelig bare ignorere det og late som ingenting. Men jeg vet jo at det ikke kommer til å funke. For dette spres seg, det er jeg sikker på. Folk elsker jo sånne ting. Og så slår det meg: Jeg vet jo ting om Sara også. Ting hun aldri verden vil at andre skal vite. Jeg kjenner hvordan den tanken bare blir liggende der som en mulighet. Jeg kan gjøre akkurat det samme tilbake. Si noe. Litt forsiktig. La folk trekke sine egne konklusjoner. Jeg vet at det ville funket. Jeg kan lett snu dette til å handle om Sara, og det vil bli mye verre for henne enn for meg. Såpass mye verre at jeg absolutt ikke bør gjøre det.

For jeg kan jo heller ta det rett med henne, stille uten at andre hører på? Forsikre henne om at jeg ikke er interessert i Vetle og få henne til å stoppe ryktene. Om nødvendig kan jeg jo minne henne om at jeg vet ting om

henne også som hun ikke vil andre skal vite? Men om jeg faktisk må true med det for å få henne til å gjøre det som er rett, så kan det kanskje bare være det samme. Da fortjener hun kanskje at andre får vite? For det er ikke jeg som har gjort noe galt her!

Jeg kjenner det koker inni meg, og jeg vet at valget jeg tar nå er litt for viktig, og det er ingen som kan hjelpe meg å vurdere det, for da er det allerede i gang.

Risikovurdering

Risiko handler om usikkerhet om hva som kan komme til å skje når vi gjør noe. Det handler om kombinasjonen av hvor sannsynlig det er at noe skjer, og alvorlighetsgraden i konsekvensene som kan oppstå. For Leah for eksempel handler risiko om hva som kan komme til å skje med henne eller Sara dersom hun forteller det hun vet om Sara. Hvilke konsekvenser kan det få for Sara? Hvordan vil det påvirke Sara sine relasjoner med andre og følelsene hennes/hvordan hun får det? Og hvor sannsynlig er det at dette kommer til å skje?

Når store bedrifter innen teknologi og helse vurderer om noe er lurt eller ikke bruker de slike risikovurderingsskjema som dette. Det har fargekoder som viser at selv om det bare er litt sannsynlig/mulig at en skadelig konsekvens kan oppstå blir det likevel vurdert som høy risiko/rødt. Mens en tålbart konsekvens også vurderes som risiko (gult) dersom det er sannsynlig at det vil skje.

Når unge havner i slike situasjoner som Leah her, er det lite trolig at hun setter seg ned med et risikovurderingsskjema, men ville hun tatt andre valg om hun faktisk vurderte skikkelig hvilke konsekvenser dette ville få, for både henne og Sara? La oss prøve å hjelpe Leah å gjøre et godt valg.

Del ut arket med risikovurdering til gruppene og la de forsøke å vurdere de 2 ulike alternativene Leah har. Hvilke konsekvenser kan det få for hvem? Hvor sannsynlig er det at det skjer, og hvor alvorlige kan konsekvensene bli? Avgjør risikoen for begge alternativ – grønn, gul eller rød?

Etterpå spør du hvordan gruppene har vurdert risikoen og ser om elevene er enige. Hva bør Leah gjøre? Og har de forslag til løsninger som er trygge (grønne)?

Da er vi klar for å møte Vetle, og nå er det blitt tirsdag i uka etter (les):

“Bak deg! Bak deg! Nei, snu deg—” “Jeg ser det, jeg ser det!” Vetle lener seg frem i stolen og klikker raskt. Skjermen lyser opp rommet. “Der ja.” “Nice,” sier kompisen i øret. “Den der satt.”

Det blir stille noen sekunder. Bare lyder fra spillet. Så sier Vetle, litt mer tilfeldig: “Det har vært helt kaos på skolen siste uka, forresten.” “Åja?” “Ja, sånn skikkelig drama. To av jentene i klassa som jeg henger mest med. Masse greier og rykter og dritt.” han

stopper litt opp, “—bare helt unødvendig.”

“Jenter, ass,” sier kompisen. “Alltid noe.” Vetle trekker litt på skuldrene, selv om den andre ikke ser det. “Ja, det bare blåste helt opp. Først var det bare småting, og så begynte folk å si ting om Leah, og så svarte hun tilbake om Sara, og så bare tok det av. Det ble skikkelig stygt.” “Classic,” sier kompisen. “Mm.”

Vetle spiller videre, men det er litt mindre fokus nå. “Folk begynte å velge side og sånn også. Helt idiotisk. ‘Team Sara’ og ‘Team Leah’ som om det var en serie eller noe.” Kompisen ler litt. “Ingen team Vetle altså? Så du slapp unna da din smarting” Vetle nøler et lite sekund. “Ja ... eller ... jeg prøvde i hvert fall å ikke bli dratt inn i det.” “Bra det da. Ikke vits å involvere seg i sånt.” “Nei,” sier Vetle. “Tenkte det samme. Gidder ikke alt det der.” Det blir stille igjen. Lyder fra spillet fyller rommet.

Vetle sitter og ser på skjermen, men han er litt mindre skjerpa når han tenker på det. “Det var bare ... litt teit egentlig,” sier han etter hvert. “Hva da?” “Nei ... bare før alt det der starta så var det ganske chill, egentlig.

Skikkelig hyggelig med både Sara og Leah og ikke noe stress.” “Ja, men sånn er det jo. Plutselig klikker det bare for folk.” “Mm.”

Vetle nøler litt “Jeg vet ikke, det var sikkert ikke noe jeg kunne gjort uansett.” Kompisen svarer med en gang: “Nei, seriøst, det der er ikke ditt problem. Du gjorde riktig som holdt deg unna.” “Ja ...” Vetle sier det lavere denne gangen.

Han kjenner etter et øyeblikk. For det stemmer vel det? Det var ikke hans problem, men likevel ... Det hadde kanskje ikke startet uten han, og hvis han hadde taklet Sara litt annerledes så hadde han kanskje kunnet stoppet det før det gikk så langt? “Men ja,” sier han litt raskere, som om han avbryter seg selv. “Det ble bare helt kaos.” “Jenter er håpløse,” sier kompisen. Vetle smiler litt. “Ja, de liker drama litt for godt ass.” Han ser tilbake på skjermen. Men tanken slipper ikke helt taket: Kunne jeg faktisk gjort noe for å forhindre at de ble sånn?

Ta ei kort avstemning før dere går videre: Er det greit at Vetle ikke gjorde noe for å stoppe ryktene? Tommel ned for ikke greit – tommel opp for greit.

Du trenger ikke spørre dem hvorfor de mener som de gjør – bare les videre:

La oss spole tilbake til mandags morgen.

Vetle sitter på plassen sin og scroller på mobilen før timen starter. Det er flere meldinger enn vanlig. Noen fra klassen. Noen fra folk han ikke snakker så mye med til vanlig. “Hva skjer med deg og Leah da?” “Bro ... er det sant det som går nå?” “Ahaha to på en gang dude - kreds”. Han rynker litt på panna. Hva skjer?

Han ser på chatten med Sara også. Hun sendte flere meldinger i løpet av helga. “Hva gjorde du i går?” “Du svarer ikke ...” “Er du med henne eller?” og Vetle ser at han bare svarte veldig kort: “Nei” “Var bare hjemme” “Slapp av” Au. Han vet at Sara vil mer enn han. Han har merket det en stund. Han liker henne, men ikke sånn som hun liker ham. Han er ikke interessert i å ha kjæreste, men samtidig vil han ikke avvise henne helt heller, for det er jo bra å ha det som nå liksom.

Han legger mobilen fra seg og ser opp. Det er en litt rar stemning i rommet. Små blikk. Lav hvisking. Folk som ser bort på Leah, og så på hverandre. Han snur seg litt. “Har du hørt det eller?” sier en bak ham. “Hørt hva da?” “Det om Leah?” Den andre ler litt. “Nå har du virkelig rota deg opp i det helt store.”

Vetle kjenner det knyter seg i magen. Dette er ikke bra. Han ser bort på Leah, men hun møter ikke blikket hans. Hun ser ned, men han ser at hun ikke har det bra, og han merker at de andre prater om henne.

Han snur seg og ser bak på Sara og forstår hvor alt dette kommer fra. Sara er ovenpå, prater, smiler ler og de andre lytter, flirer og hvisker. Og plutselig går det opp for han at dette handler om han, og at Sara tror han heller vil ha Leah, og dermed har satt ut rykter om henne. Vetle kjenner at det strammer seg i kroppen. Dette kommer til å bli ille hvis ingen gjør noe. Og det verste er at det kanskje bare er han som kan få Sara til å stoppe dette før det blir verre. Han vil helst bare ignorere det og late som det ikke angår han, men det gjør jo det. Han må bare finne ut hvordan han best kan gå fram.

Oppgave:

Gå igjennom Vetle sine 3 alternative løsninger i gruppa:

- Hva er bra med de ulike alternativene?
- Hvem taper og vinner hva?

Se over elevene sine modeller fra første oppgave igjen:

- Hvem er de første som kan stoppe rykter?
- Hva kan de ulike personene gjøre?

Inkluder også de som bare sprer videre uten at det angår dem egentlig.

Til slutt er det fint om dere spoler tilbake til fredag når Sara er på veg til trening – før hun starter ryktene. La elevene snakke sammen

- Hvilke andre alternativer hadde Sara når målet var å beholde Vetle? Hva burde hun gjort istedenfor å sette ut rykter om Leah?
- Hva ble konsekvensene for henne av å gjøre det hun gjorde? Burde hun visst at de ble sånn?
- Hva kan vi lære av denne historien?

Som oppsummering av timen er det fint om du minner elevene på Sokrates sin trippelfiltertest. Han mener alle som vurderer å fortelle eller viderefortelle et rykte alltid skal spørre:

- Er dette sant?
- Er det snilt?
- Er det nyttig?

Og hvis det ikke kan svares ja på disse tre så bør man la være.

Men det kan kjennes vanskelig å la være å viderefortelle rykter fordi rykter er valuta som kan gi personer goder – på andres bekostning.

Så hva kan man gjøre når man får høre et rykte for å ikke gjøre situasjonen verre for dem de gjelder?

Dere kan godt avslutte med dette:

Hvordan stoppe rykter?

● Stopp og sjekk

- Tenk: *Vet jeg om dette er sant?*
- Tenk: *Ville jeg sagt dette om det handlet om meg eller en nær venn?*

⊘ Ikke gjør det verre

- Ikke del, lik eller kommenter
- Ikke spre videre i samtalen
- Forlat chat eller trekk deg unna

💬 Kan du gjøre det bedre?

- Si ifra: «Jeg vil ikke være med på dette»
- Bytt tema eller stopp praten
- Støtt den det gjelder / si noe positivt